

Transilvani e Turchi ottomani intorno al 1500: testimonianze soggettive e contesti microstorici

Transylvanians and the Ottoman Turks around 1500: Subjective Testimonies and Microhistorical Contexts

Adinel C. Dincă

(Universitatea "Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca /

Institutul de Istorie "George Bariţiu" al Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca)¹

Date of receipt: 11/10/2024

Date of acceptance: 1411/2025

4. Bibliografia

Fonti inedite

Archivio della Parrocchia Evangelica A. C. Cisnădie, Inv. 1355.

Arhivele Naţionale ale României, Braşov, Colecţia Stenner, nr. 19.

—, Primăria oraşului Braşov, Colecţia de documente Schnell, vol. 2, nr. 3.

Arhivele Naţionale ale României, Sibiu, Colecţia Brukenthal, Serie RS 1-10, nr. 536.

—, Magistratul oraşului şi scaunului Sibiu, Colecţia de documente medievale, Serie U V, nr. 327, 1274.

—, Magistratul oraşului şi scaunului Sibiu, Socoli consulare, nr. 36, 37.

MTA Könyvtár, Budapest, K32.

Fonti edite

---

¹ Ricerca svolta con il supporto finanziario del Fondo dei Donatori Ricorrenti a disposizione dell'Accademia Romana, gestito dalla Fondazione "PATRIMONIUM", Progetto GAR2023-107 RO-VAT.

- Bogdan, Ioan (1902) *Documente și regeste privitoare la relațiile Țării Rumânești cu Brașovul și Ungaria în secolul XV și XVI*. București: I. V. Socecu.
- Georgius de Hungaria (1993) *Tractatus de moribus, conditionibus et nequicia Turcorum - Traktat über die Sitten, die Lebensverhältnisse und die Arglist der Turken*, ed. Klockow, Reinhard. Wien - Weimar: Böhlau.
- (2017) *Tratat despre obiceiurile, ceremoniile și infamia turcilor*, traducere din limba latină de Ioana Costa, studiu introductiv de Constantin Erbiceanu. București: Humanitas - Fundația Culturală Erbiceanu.
- Göllner, Carl (1961-1978) *Turcica. Die europäischen Türkendrucke des XVI. Jh.*. 3 vols., Berlin - Bukarest: Akademie-Verlag.
- (1983) *Cronica unnd Beschreibung der Türckey mit eyner Vorrhed d. Martini Lutheri. Unveränderter Nachdruck der Ausgabe Nürnberg 1530 sowie fünf weiterer "Türkendrucke" des 15. und 16. Jahrhunderts*. Köln u.a.: Böhlau.
- Nicolaescu, Stoica (1905) *Documente slavo-române cu privire la relațiile Țării Românești și Moldovei cu Ardealul în sec. XV și XVI: privilegiile comerciale, scrisori domnești și particulare din Arhivele Sibiului, Brașovului și Bistriței din Transilvania*. București: Lito-tipografia I. Motzătzeanu.
- Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen* (1889). vol. II, Kronstadt: Albrecht & Zillich
- Tocilescu, Grigore G. (1931) *Documente istorice slavo-române din Țara Românească și Moldova privitoare la legăturile cu Ardealul 1346-1603*. Viena: Adolf Holzhausen.
- Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen: 1191-1342* (1937), hrsg. Gündisch, Gustav. Vol. IV, București: Ausschuß des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde.
- Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen: 1438-1457* (1975), hrsg. Gündisch, Gustav. Vol. V, București: Ed. Acad. R.S.R.
- Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen: 1458-1473* (1981), hrsg. Gündisch, Gustav. Vol. VI, București: Ed. Acad. R.S.R.
- Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen: 1474-1486* (1991), hrsg. Gündisch, Gustav - † Gündisch, Herta - Gündisch, Konrad - Nussbächer, Gernot (1991). Vol. VII, București: Ed. Acad. Rom.

Studi

- Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Marie-Mathilde (2006) 'Sur le régime des captifs dans l'empire Ottoman aux XVe-XVIIe siècles', in Alexandrescu-Dersca, Marie-Mathilde (cur. Cristina Feneșan) *Seldjoudides, ottomans et l'espace roumain*. Istanbul: Isis, pp. 87-107.
- Andermann, Ulrich (2000) 'Geschichtsdeutung und Prophetie. Krisenerfahrung und -bewältigung am Beispiel der osmanischen Expansion im Spatmittelalter und in der Reformationszeit', in Guthmüller, Bodo - Kuhlmann, Wilhelm (eds.), *Europa und die Türken in der Renaissance*. Tübingen: Niemeyer, pp. 29-54.
- Barker, Hannah (2019) *That Most Precious Merchandise. The Mediterranean Trade in Black Sea Slaves, 1260-1500*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Beham, Markus Peter (2009) 'Kronstadt in der „Türkenabwehr“ (1438-1479)', *Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde*, 32 (1), pp. 46-61.
- Berend, Nora (2013) 'Violence as Identity: Christians and Muslims in Hungary in the Medieval and Early Modern Period', *Austrian History Yearbook*, 44, pp. 1-13.
- Bisaha, Nancy (2004) *Creating East and West: Renaissance Humanists and the Ottoman Turks*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press.
- Boquet, Damien - Nagy, Piroska (2018) *Medieval Sensibilities: A History of Emotions in the Middle Ages*. Cambridge: Polity Press.
- Brewer, John (2010) 'Microhistory and the Histories of Everyday Life', *Cultural and Social History*, 7 (1), pp. 87-109.
- Burke, Peter (2008) 'The Invention of Micro-History', *Rivista di Storia Economica*, 24 (3), pp. 259-274.
- Ciocîltan, Alexandru (2009) 'Walachian Câmpulung between Sigismund of Luxemburg and the Ottomans', *Transylvanian Review*, 18, Supplement 2, pp. 157-166.
- Ciocîltan, Virgil (1976) 'Între sultan și împărat: Vlad Dracul în 1438', *Revista de Istorie*, 29 (11), pp. 1767-1790.

- Classen, Albrecht (2003) 'The World of the Turks Described by an Eye-Witness: Georgius de Hungaria's Dialectical Discourse on the Foreign World of the Ottoman Empire', *Journal of Early Modern History*, 7 (3-4), pp. 257-279.
- Coman, Marian (2013) *Putere și teritoriu. Țara Românească medievală (secolele XIV-XVI)*. Iași: Polirom.
- (2020) „Oamenii voștri – oamenii noștri”. O rețea socială munteano-transilvăneană la mijlocul secolului al XVI-lea', *Studii și Materiale de Istorie Medie*, 38, pp. 163-180.
- Csukovits, Enikő (2007) 'Miraculous Escapes from Ottoman Captivity', in David, Geza - Fodor, Pál (eds.), *Ransom Slavery along the Ottoman Borders (Early Fifteenth - Early Seventeenth Centuries)*. Leiden - Boston: Brill, pp. 1-18.
- De Vito, Christian G. (2019) 'History without Scale: The Micro-Spatial Perspective', *Past & Present*, 242, Supplement 14, pp. 348-372.
- Dincă, Adinel C. (2018) 'Manuscrisul cronicii moldo-germane, 1502 (Biblioteca de Stat din München, Clm 952): o analiză paleografică', *Analele Putnei*, 14 (2), pp. 277-296.
- (2020) 'Începuturile scrisului istoric în Transilvania medievală (până la mijlocul veacului al XVI-lea)', in Dejan, Monica (ed.), *Scris, scriitură, text în Țările Române: (secolele XV-XVIII)*. Suceava: Ed. Karl A. Romstorfer, pp. 137-166.
- (2023) *The Transylvanian Saxons and their Books in the Middle Ages*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
- Döring, Karoline D. (2013) *Türkenkrieg und Medienwandel im 15. Jahrhundert: mit einem Katalog der europäischen Türkendrucke bis 1500*. Husum: Matthiesen Verlag.
- Drosztmér, Ágnes (2017) 'The Captivity of Mihály Szilágyi and the Love of the Princess: Evaluating Parallels Between a Hungarian and an Ottoman Turkish Romance', in Fodor, Pál - Ács, Pál (eds.), *Identity and Culture in Ottoman Hungary*. Berlin: Klaus Schwarz Verlag, pp. 347-366.
- Epurescu-Pascovici, Ionuț (2021) *Human Agency in Medieval Society, 1100-1450*. Woodbridge, UK: Boydell Press.
- Fara, Andrea (2021) *Economia e Società in Transilvania nel Medioevo (secoli XIV-XVI)*. Roma: Istituto Storico Italiano per il Medio Evo.

- Feneşan, Cristina (2020) 'Est-ce que Georges de Hongrie alias Captivus Septemcastrensis ait passé à l'Islam ?', *Revue Roumaine d'Histoire*, 54 (1-4), pp. 3-12.
- Green, Jonathan (2011) *Printing and Prophecy: Prognostication and Media Change 1450-1550*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Herrmann, Antal (1888) 'A Szilágyi és Hajmási népballada és rokonságai', *Budapesti Szemle*, 16, pp. 284-297.
- Höfert, Almut (2003) *Den Feind beschreiben. "Türkengefahr" und europäisches Wissen über das Osmanische Reich, 1450-1600*. Frankfurt am Main - New York: Campus.
- Houben, Hubert (ed.) (2008) *La conquista turca di Otranto (1480) tra storia e mito*. Atti del convegno internazionale di studio (Otranto-Muro Leccese, 28-31 marzo 2007). 2 vols., Galatina: Congedo Editore.
- Housley, Norman (1992) 'The Ottoman Threat, 1396-1502', in Housley, Norman, *The Later Crusades, 1274-1580: from Lyons to Alcazar*. Oxford: Oxford University Press, pp. 80-117.
- (2012) *Crusading and the Ottoman threat, 1453-1505*. Oxford: Oxford University Press.
- (ed.) (2017) *Reconfiguring the Fifteenth-Century Crusade*. London: Palgrave Macmillan.
- Leaci, Salvatore (2013) 'Descrizioni e aspetti etnografici nel Trattato sui Turchi di Giorgio di Ungheria', *Itinerari di ricerca storica*, 27 (2), pp. 11-34.
- Magina, Adrian (2017) 'In the Hands of the Turks. Captives from Southern Hungary in the Ottoman Empire (14th-16th centuries)', in Rudic, Srdan - Aslantas, Selim (eds.), *State and Society in the Balkans before and after Establishment of Ottoman rule*. Belgrade: Institute of History Belgrade, pp. 65-78.
- Magina, Livia (2022) 'Novitates de Turcis Scribit: Spies and News about Ottomans on Borders of Transylvania and Southern Parts up to 1526', *Eastern European History Review*, 5 (2), pp. 99-111.
- Magnússon, Sigurður Gylfi - Szijártó, István M. (2013) *What is Microhistory? Theory and Practice*. London - New York: Routledge.

- Müller, Friedrich (1879) 'Gleichzeitige Aufzeichnungen von Thomas Wal, Johannes Mildt und einem Heltauer aus den Jahren 1513-1532', *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*, 15, pp. 45-62.
- Niccoli, Ottavia (1990) *Prophecy and People in Renaissance Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Özkoray, Hayri Gökşin (2017) *L'esclavage dans l'Empire ottoman (XVIe-XVIIe siècle): fondements juridiques, réalités socio-économiques, représentations*. PhD Thesis. Paris: Université Paris Sciences et Lettres.
- Pálffy, Géza (2007) 'Ransom Slavery along the Ottoman-Hungarian Frontier in the Sixteenth and Seventeenth Centuries', in David, Geza - Fodor, Pál (eds.), *Ransom Slavery along the Ottoman Borders (Early Fifteenth - Early Seventeenth Centuries)*. Leiden - Boston: Brill, pp. 35-83.
- Peirce, Leslie (2021) *A Spectrum of Unfreedom. Captives and Slaves in the Ottoman Empire*. Budapest: Central European University Press.
- Petrovic, István (2017) 'From Slavery to Freedom: The Fate of Margaret Himfi', *Transylvanian Review*, 26, Supplement 1, pp. 105-118.
- Pilat, Liviu; Cristea, Ovidiu (2017) *The Ottoman Threat and Crusading on the Eastern Border of Christendom during the 15th Century*. Leiden - Boston: Brill.
- Pippidi, Andrei (1974) *Contribuții la studiul legilor războiului în Evul Mediu*. București: Ed. Militară.
- Popa, Constantin (2007) *Rășinari. Istoria și civilizația unui sat din Mărginimea Sibiului*. Sibiu: Tipotrib.
- Prajda, Katalin (2018) *Network and Migration in Early Renaissance Florence, 1378-1433: Friends of Friends in the Kingdom of Hungary*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Prinzing, Günter (2009) 'Zu Jörg von Nürnberg, dem Geschützgießer Mehmeds II., und seiner Schrift "Geschicht von der Turckey"', in Asutay-Effenberger, Neslihan - Rehm, Ulrich (eds.), *Sultan Mehmet II. Eroberer Konstantinopels - Patron der Künste*. Köln u.a.: Böhlau, pp. 59-75.
- Rădvan, Laurențiu (2010) *At Europe's Borders: Medieval Towns in the Romanian Principalities*. Liden - Boston: Brill.

- Roman, Toma-Cosmin (2017) *Sibiul între diplomație și război*. Sibiu: Honterus.
- Rosenwein, Barbara H. - Cristiani, Riccardo (2018) *What is the History of Emotions?*. Cambridge: Polity Press.
- Roșu, Felicia (ed.) (2021) *Slavery in the Black Sea Region, c. 900-1900: Forms of Unfreedom at the Intersection between Christianity and Islam*. Leiden: Brill.
- Sabatos, Charles (2015) 'The Ottoman Captivity Narrative as a Transnational Genre in Central European Literature', *Arhiv orientální*, 83 (2), pp. 233-254.
- Sacerdoțeanu, Aurelian (1935-1936) 'Două acte hațegane și unul vâlcean', *Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice*, s. III, 17, pp. 215-226.
- Schnapp, Jöel Élie (2017) *Prophéties de fin du monde et peur des Turcs au XVe siècle - Ottomans, Antichrist, Apocalypse*. Paris: Classiques Garnier.
- Schwoebel, Robert (1967) *The Shadow of the Crescent. The Renaissance Image of the Turk (1453-1517)*. Nieuwkoop: B. de Graaf.
- Smail, Daniel Lord (2003) *The Consumption of Justice: Emotions, Publicity, and Legal Culture in Marseille, 1264-1423*. Ithaca, London: Cornell University Press.
- White, Joshua M. (2023) 'Slavery, Freedom Suits, and Legal Praxis in the Ottoman Empire, ca. 1590–1710', *Comparative Studies in Society and History*, 65(3), pp. 526-556.
- Zemon Davis, Natalie (1990) *Fiction in the Archives: Pardon Tales and their Tellers in Sixteenth-Century France*. Palo Alto: Stanford University Press.